

Koersdocument Lijn-50 samenwerking

Waar komen we vandaan? (aanleiding)

Als 'Lijn 50 gemeenten': Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem en Vaals zijn wij stevig verbonden met het Heuvelland. Deze verbondenheid is niet alleen emotioneel, maar ook functioneel. Wij hebben er dan ook voor gekozen om de samenwerking met elkaar aan te gaan; een samenwerking die de naam 'Lijn 50' draagt.

In 2017 hebben we intensief samengewerkt aan de totstandkoming van een vijftal projectopdrachten en hebben we een start met de uitvoering gemaakt. Het betreft de projecten Omgevingswet, Toerisme, Trambaanfietsroute, Samenwerking backoffice sociaal domein en de Samenwerking Beheer Openbare ruimte.

In het eerste kwartaal van 2018 heeft een evaluatie van de samenwerking plaatsgevonden, welke integraal is opgenomen in de overdrachtdocumenten van de drie gemeenten. Uit deze evaluatie zijn de volgende conclusies getrokken:

- Wij ervaren in de samenwerking een intrinsieke motivatie die is gelegen in het beheren en ontwikkelen van ons gezamenlijk DNA. Dit komt tot uiting in cittaslow en de wens om ons landschap te beheren en duurzaam te ontwikkelen. De samenwerking wordt over het algemeen als positief ervaren en levert reeds positieve resultaten (bijvoorbeeld de samenwerking in de buitendienst)
- De legitimatie voor wat we als gemeenten doen ligt in de gemeenschap. Maar daarnaast delen we de waarden van het hele gebied van onze drie gemeenten, waarbij we de gemeentegrenzen moeten vergeten.
- We houden van het Heuvelland. Onze inwoners, bezoekers en nieuwkomers proeven en waarderen het DNA van ons gebied. Het gaat erom dat we dit DNA beheren en doorontwikkelen. Het als een 'Gesamt-Kunstwerk' koesteren, waarbij kenmerken als grensligging, cittaslow, cultuur en historie, tradities en waarden één samenhangend geheel vormen.
- Wij zien onze streek als een levend gebied waar de 'vruchtgebruikers'; onze inwoners, agrariërs en onze bezoekers, de waarden van het gebied, waar ze allen recht op hebben, herkennen en trots op zijn.

- Het landschap is het kroonjuweel van de Lijn 50. Wij willen dit landschappelijk en cultureel erfgoed behouden voor toekomstige generaties, met de uitdrukkelijke wens om duurzame ontwikkelingen toe te staan. Cittaslow is daarbij onze onderlegger.
- Ook sluiten we bewust aan bij de bewegingen rondom de vorming van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg. Wij hebben de ambitie om op het gebied van landschap & landbouw de proeftuin voor Zuid-Limburg te zijn.
- Nadrukkelijk zoeken we de samenwerking met elkaar en onze omgeving op om deze duurzame ontwikkeling te bereiken. Tevens zetten we ons gezamenlijk in om versnippering en afbreuk van waarden tegen te gaan. Daarbij maken we gebruik van de kracht die in de gemeenschappen en de identiteiten zit.
- Dat betekent dat we niet alleen op de korte termijn (middels projecten) samen willen werken, maar dat we juist ook op de lange termijn samen de ontwikkel-opdracht willen oppakken vanuit een gezamenlijke visie op onze waarden.
- Succes van de samenwerking wordt bepaald door enthousiasme, maar ook door vertrouwen en het geven van ruimte. De uitdaging zit in de aansluiting op de samenleving. Samenwerken lukt alleen als het enthousiasme aanwezig is en we vertrouwen hebben in elkaar. Voor een succesvolle samenwerking moet er sprake zijn van een gemeenschappelijke visie, een gemeenschappelijke identiteit en gemeenschappelijke waarden. Een samenwerking die vanuit de inhoud wordt vormgegeven en niet door grenzen of structuren. We moeten hetzelfde willen bereiken.
- Dat betekent ook dat we inhoudelijk de aansluiting blijven zoeken met de agenda van de subregio Maastricht-Heuvelland, maar ook met andere samenwerkingsverbanden welke gericht zijn op de thema's landschap, landbouw en toerisme. Daarnaast kijken we ook over onze eigen landgrenzen heen en richten we ons op onze buurgemeenten over de grens, waaronder Aachen en Luik.
- De Lijn 50 samenwerking heeft een te laag rendement en blijft nu vooral beperkt tot informatie en afstemming, waar dat vooral probleem- of opportunity-gestuurd zou moeten zijn. Het risico van rituele bijeenkomsten met een te lage outcome is dan zeker aanwezig.
- Tot nu toe is de samenwerking op Lijn 50 actueel bij een deel van onze organisaties en gemeenschappen. We willen met onze doelen breder aansluiten op de beweging in de samenleving. Momenteel mist de samenwerking focus. Het samen bepalen van de gemeenschappelijke waarden en doelen zal onze samenwerking meer robuust, beleefbaar, herkenbaar en meer focus verschaffen. Tevens zal het de aansluiting op de samenleving kansrijk maken. Daarbij spelen ondernemers en maatschappelijke organisaties ook een belangrijke rol.

Wat hebben we gedaan ?

De Lijn 50 gemeenten hebben een trainee van het provinciale traineeprogramma Richting Zuid aangetrokken, in de persoon van Alexander Geers, die in september 2018 is begonnen aan zijn opdracht.

De opdracht is het bepalen van de identiteit en de verbindende waarden van de Lijn 50 samenwerking. Dit moet ons in staat stellen om programma's te ontwikkelen die gebaseerd zijn op de grondbeginselen en gedachtengoed van de CittaSlow beweging waar alle Lijn 50 gemeenten onderdeel van zijn.

Het doel is tevens het doorontwikkelen van de reeds bestaande samenwerking, waarin de gemeenten zich kwetsbaar durven op te stellen, bestuurlijke ego's neerleggen en eigenaarschap delen, geven en nemen.

Wat zijn onze gemeenschappelijke waarden ?

De trainee is medio september aan de slag gegaan en heeft op basis van deskresearch (Cittaslow bidboeken, coalitieakkoorden, strategische visies etc.) de belangrijkste eigenschappen per gemeente gedestilleerd. Vervolgens zijn de eigenschappen die de drie gemeenten gemeenschappelijk hebben gekoppeld aan de waarden die aan Cittaslow verbonden zijn.

Belangrijkste eigenschappen per gemeente:

Authentiek landschap (Heuvelland, natura 2000 gebieden)	Ongerepte natuur (stiltegebieden)
Monumentaal en historisch erfgoed (169 monumenten)	Behouden en herstellen cultuurhistorische waarden
Beschermende dorpsgezichten	Gezonde, veilige en duurzame leefomgeving
Evenwicht verkeer, toerisme en landschap	Streekproducten (markten en boerderijen) (kleinschalige bedrijven, biologisch)
Burgerparticipatie	Bereikbaarheid (aandacht voor fietsers)
Kleinschaligheid en behouden van eigen identiteit	Groen hart met aandacht, respect en waardering voor het milieu
Sterke kernen (behalve vaals) Verenigingen en evenementen	Unieke ligging (DE-Maastricht)
Sterk toerisme	Dialect (D)

Unieke kwalitatief hoogwaardige combinatie van natuurlandschappelijk, cultuurhistorisch en sociaal maatschappelijk basiskapitaal	Duurzaamheid en excellentie
Behouden en versterken van karakteristieke natuur en cultuurhistorische waarden	Toerisme schakel tussen kernen en buitengebied (oude ambachten en tradities)
Sterke verenigingen	Landschap (kleinschalige en extensieve nevenactiviteiten agrariërs) Ongerept landschap, relatie met toerisme (vijfsterrenlandschap)
Klantvriendelijkheid, duurzaamheid en burgerparticipatie	Kleinschaligheid en sterke kernen
Spirituele plekken	Authentieke producten (eigen streek, ambachtelijk)
Vitale en leefbare dorpen	Burgerparticipatie
Rijk cultureel erfgoed (287 monumenten)	Dialect

Tradities, cultuur en religie	Authentiek landschap en beschermde dorpsgezichten
Kleinschaligheid	Streek eigen landbouw
Klantvriendelijkheid	Burgerparticipatie
Koesteren (im)materieel erfgoed (monumenten, volkscultuur, tradities, feesten, verhalen en dialect)	Vitale en leefbare kernen
Toerisme (Slow routes, wandelen/fietsen, onthaasten, stille landschap, streekproducten en slow food)	Rijk verenigingsleven, ondernemerschap en zelfredzaamheid
Kennen en respecteren van de tijd (historie)	Landschap, toerisme en agrariërs combineren
Streekproducten (streek gastronomie)	Samenhang en liefde leefomgeving
Kunst, cultuur en erfgoed zijn beeld- en identiteit bepalend	Toerisme, MKB en agrariërs vormen de motor van de economie
Trotse hechte gemeenschap, trots op landschap	398 monumenten

Gemeenschappelijke waarden

Duurzaamheid: Duurzaamheid loopt als een rode draad door de drie gemeenten en speelt onder andere een belangrijke rol in het toerisme, de agrarische sector en in de publieke ruimte.

Gastvriendelijk: Het toerisme, de horeca maar ook de gemeentelijke dienstverlening kenmerken zich door gastvriendelijkheid. De gast dan wel de burger staat altijd centraal.

Authenticiteit: Het authentieke landschap (Heuvelland, ongerept vol met stiltegebieden) is een verbindende factor van de drie gemeenten en is daarnaast kenmerkend voor de bekendheid van de regio naar buiten toe. Verder kenmerken de gemeenten zich vanuit een gevoel van harmonie, ze geven het heden betekenis vanuit het verleden.

Fijnschaligheid: Dit is kenmerkend voor het gebied vol met eigenstandige kernen en kleine ondernemers. Voorbeelden: Wijn uit Vaals, fruittelers in Eijsden-Margraten en het hoeden van varkens op verschillende grondsoorten in de vrije natuur in Gulpen-Wittem.

Aandacht voor elkaar: Ook dit is kenmerkend in de hechte gemeenschappen vol vitale kernen. In deze kernen heerst een groot samenhorighedsgevoel en een bruisend verenigingsleven. Alle drie de gemeenten hebben een sterk maatschappelijk basiskapitaal.

Respect: Respect manifesteert zich op verschillende niveaus. Respect voor het milieu, landschap, de tijd en voor elkaar. Er wordt bijvoorbeeld naar een evenwicht gezocht waarin het verkeer, het toerisme en het landschap evenwichtig met elkaar verweven worden.

Innovatie: Alle drie de gemeenten streven naar innovatie, bijvoorbeeld in de agrarische sector. Echter bij iedere innovatie wordt aandacht aan de 'oorsprong' besteed.

Kwaliteit: De Lijn-50 gemeenten hechten veel waarden aan kwaliteit. Kwaliteit van het leven(gezondheid), landschap en van de recreatieve activiteiten spelen een belangrijke rol. Daarnaast hebben alle drie kwalitatief hoogwaardige streekproducten die op kleinschalige authentieke manieren worden geproduceerd (Slowfood).

Participatie: De Lijn-50 gemeenten betrekken de burgers bij de besluitvorming en stimuleren burgerinitiatieven. Alle drie maken ze gebruik van de kracht van de burgers.

Andere unieke eigenschappen die niet als 'waarden' aan te merken zijn maar wel uitzonderlijk belangrijk voor de Lijn-50 gemeenten zijn:

Cultuurhistorische eigenschappen: Alle drie gemeenten hebben een rijk materieel en immaterieel cultureel erfgoed. Zo zijn er 856 monumenten, 20 kastelen, talrijke evenementen en een sterke volkscultuur vol met eigen gebruiken.

Unieke ligging: De Lijn-50 gemeenten hebben een unieke ligging waarin ze een verbinding vormen tussen Duitsland (Aachen) en België (Luik). Daarnaast liggen ze naast grote steden als Maastricht en Heerlen. Deze unieke ligging biedt veel kansen voor de drie gemeenten (Groene hart).

'Gesamt-Kunstwerk': De unieke samenhang en combinatie van alle bijzondere eigenschappen maken dit gebied en deze samenwerking zo uniek. Deze samenhang moet worden gezien als één kunstwerk.

Wat gaan we doen?

Wanneer wordt ingestemd met de hierboven gestelde verbindende waarden zal er aan de hand hiervan een eerste stakeholder consultatie plaatsvinden waarin key-stakeholders in alle drie de gemeenten worden geconsulteerd (ondernemers, bestuurders van scholen, etc). Uiteindelijk zal dit resulteren in het opstellen van gemeenschappelijke waarden die als onderligger voor een gemeenschappelijke visie gaan dienen. Bij het opstellen van deze gezamenlijke waarden zullen ook burgers worden geconsulteerd. De gemeenschappelijke waarden bieden handvaten op basis waarvan strategische keuzes kunnen worden gemaakt en op basis waarvan programma's kunnen worden gemaakt die op dezelfde grondbeginselen zijn gebaseerd. Dit zorgt ervoor dat we de samenwerking meer focus kunnen geven.

Wanneer gaan we wat doen?

1: Voorbereidingsfase

- Deskresearch (Notitie Houben, Cittaslow bidboeken, strategische visies, coalitieakkoorden, toeristische visies de website van Cittaslow-Nederland, de websites van de verschillende gemeenten en verschillende promotie filmpjes). (September 2018);
- Consultatie burgemeesters, secretarissen en enkele ambtenaren. (September – Oktober 2018)
- Formuleren eerste opzet gemeenschappelijke waarden. (Oktober 2018)

2: Consultatiefase

- Consulteren enkele key-stakeholders (ondernemers in alle drie de gemeenten, voorzitters van verenigingen/scholen, buurtgenootschappen en bestuurders) Op deze manier ontstaat er naast de papieren werkelijkheid ook een eerste aanzet over hoe deze werkelijkheid in de praktijk wordt ervaren. (November - December 2018)
- Gezamenlijke raadsvergadering waarin de stand van zaken tot op dat moment wordt gepresenteerd en input vanuit de raad wordt gevraagd. (Januari 2019)
- Verkrijgen bestuursopdracht. (Januari 2019)
- Op basis van de uitgangspunten zoals beschreven in de bestuursopdracht zal er een brede stakeholder consultatie worden opgezet. Deze zal worden gehouden onder een nog bredere groep ondernemers, verenigingen en burgers d.m.v. interviews, brainstormsessies en online consultatie. (Periode januari – april 2019)

3: Vaststellen definitieve versie van de gemeenschappelijke en verbindende waarden van de Lijn 50 samenwerking (April 2019).

4: Implementatiefase:

- Toetsen huidige projecten aan gemeenschappelijke waarden;
- Toetsen nieuwe projecten aan gemeenschappelijke waarden.

5: Promotie (bewustwording):

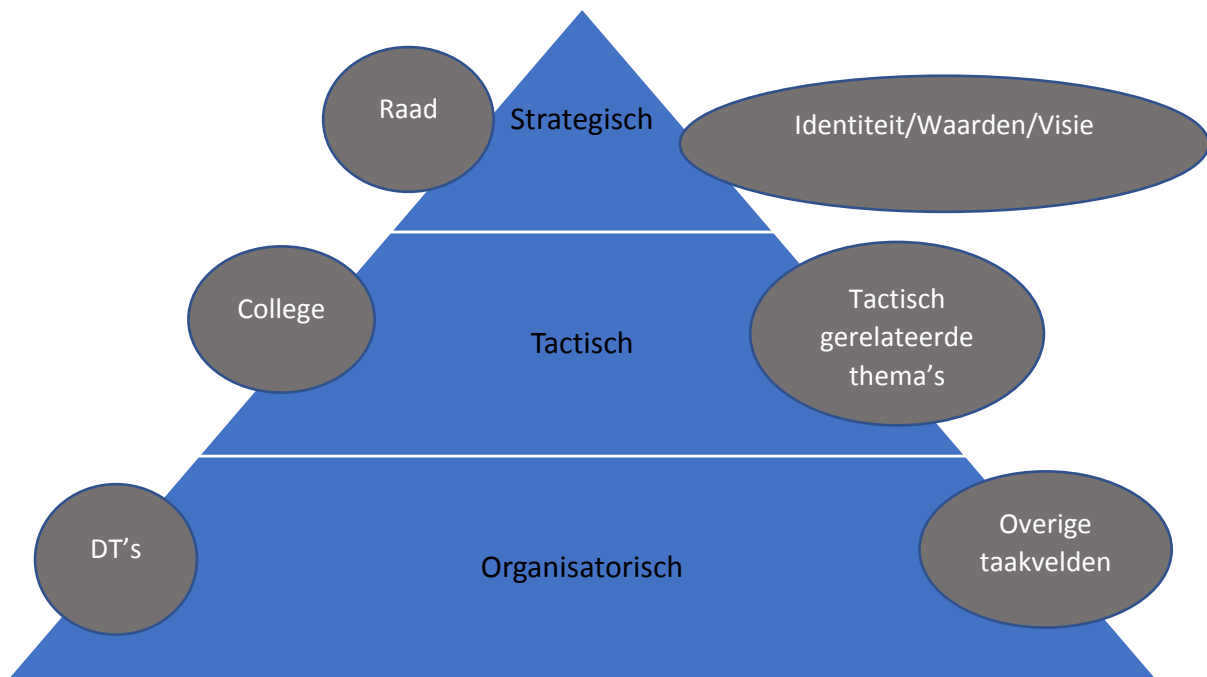
- Communiceren gemeenschappelijke waarden naar burgers;
- Gebruiken gemeenschappelijke waarden in alle gezamenlijke communicatie;
- Organiseren van bewustwordingsacties.

Hoe gaan we de samenwerking verder vormgeven?

We maken een verdeling op drie verschillende niveaus. Allereerst het strategische niveau. Op het moment dat onderwerpen het strategische niveau raken dan horen de raden hierbij te worden betrokken. Voorbeelden van thema's die op het strategische vlak spelen zijn het opstellen van visies (samenwerking Lijn-50), toerisme, omgevingswet en het landschap.

Ten tweede het tactische niveau. Op dit niveau worden onderwerpen besproken die tactische afstemming tussen de drie gemeenten verlangen. Het college is het primaire orgaan bij tactische vraagstukken.

Ten derde het organisatorische niveau. Hier worden vraagstukken die organisatorisch van aard zijn, bijvoorbeeld de samenwerking in de buitendiensten en de samenwerking omtrent de 3d's. Dit niveau wordt aangestuurd door de secretarissen. Belangrijk is dat bij gezamenlijk opgepakte vraagstukken de strategische waarden in acht worden genomen. Consistentie in het toetsen aan deze waarden is essentieel voor de herkenbaarheid van het samenwerkingsverband. Grafisch weergegeven ziet het er als volgt uit:

Frequentie samenkomen

De samenwerking tussen de drie gemeenten zal meer inhoud en structuur krijgen wanneer vanuit een gezamenlijke visie en gemeenschappelijke/ verbindende waarden wordt gewerkt, waardoor er voor onze inwoners en organisaties meer duidelijkheid zal ontstaan over de vraag waar deze samenwerking toe dient.

Iedere acht weken zal er een gezamenlijke college vergadering plaatsvinden. Het betrekken van de raden speelt een wezenlijke rol in de nieuwe manier van samenwerken. Door drie keer per jaar raadsconferenties dan wel gezamenlijke raadsvergaderingen te organiseren zullen de raden actief in de samenwerking worden meegenomen.

Projectbeheersing

Budget

In deze fase van het onderzoek is er geen budget nodig. Vanaf januari zullen consultatieavonden en wellicht papieren enquêtes worden uitgevoerd. Hiervoor zal op een later moment met een voorstel worden gekomen.

Organisatie

De organisatie zal bestaan uit de gezamenlijke trainee die hierin direct wordt bijgestaan door de heer J. Kusters.

Uitvoering

De gezamenlijke trainee voert een en ander, zoals hiervoor geschetst, geheel in eigen regie uit en rapporteert periodiek aan de drie secretarissen.